

Česká republika a zahraniční vojenské operace Formování politického konsenzu v letech 1999–2009

TOMÁŠ KARÁSEK

Czech Republic and military operations abroad: Formation of political consensus 1999–2009

Abstract: Czech Republic started deploying its soldiers abroad shortly after the fall of communism. However, there are still questions which need to be answered: What were the main motives for sending out these operations? Did they change in time? How strong is the political consensus in this matter?

These questions are answered by conducting a content analysis of political debates in the Chamber of Deputies of the Czech Parliament from 1999 to 2009. Based on theoretically founded analytical categories, the article conducts a quantitative survey of the discourse, which is then interpreted in relation to key variables (e.g. the positions of supporters and opponents of the missions, types of operations). The resulting findings reveal the motives which helped legitimize the decisions on deployments during the period under review and demonstrate the tensions which threaten to undermine the existing political consensus.

Key words: content analysis, Czech Republic, discourse, military operations, defence policy, national interest, security strategy.

Během uplynulých dvou dekad se vojáci Armády České republiky (AČR) stali aktivními a častými účastníky vojenských operací mimo teritorium České republiky (ČR). Nasazení jednotek v oblastech od bývalé Jugoslávie až po Afghánistán se postupně stalo běžnou součástí české zahraniční politiky a bylo většinou vnímáno jako přínosné. Zároveň však byly vojenské mise často předmětem závažných, někdy intenzivních politických diskuzí, jež byly široce medializovány a staly se významnou součástí českého veřejného diskurzu. Důkladně nezodpovězena zůstává však otázka, z jakých důvodů Česká republika své vojáky do namáhavých, nákladných, potenciálně nebezpečných a někdy nepopulárních operací vysílá. Činí tak proto, že chce získat určité výhody na mezinárodní scéně? Jsou operace prostředkem ochrany občanů před procesy, které souvisejí s ozbrojenými konflikty, jako je nelegální migrace nebo obchod se zbraněmi? Nebo je motivace České republiky idealističtější a představitelé státu se jen snaží splnit naše závazky ke spojencům a bránit hodnoty, které s nimi sdílíme?

Tato stať se nejprve snaží nastínit základní rysy českých bezpečnostně-strategických dokumentů a praxi vysílání vojenských kontingentů do zahraničních misí po roce 1989. Jejím jádrem je obsahová analýza diskuzí o vysílání českých vojáků do zahraničí v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v letech 1999–2009. Analýza kombinuje kvalita-

tivní posouzení jednotlivých projevů s následným kvantitativním zhodnocením souborů získaných dat. Cílem je ověřit dvě výchozí hypotézy: První z nich předpokládá, že pro Českou republiku jako relativně malou zemi s omezenými zdroji a mocí bude základním východiskem pro rozhodování snaha o splnění závazků v rámci klíčových spojeneckých struktur (primárně Severoatlantické aliance, ale také Evropské unie /EU/ a *ad hoc* skupin států vedených Spojenými státy americkými) a že tento postoj bude adekvátně reflektován nejen v oficiálních dokumentech, ale i v projevech pronášených v rámci Poslanecké sněmovny Parlamentu. Za druhé, studie předpokládá, že „argument členství“ bude s postupem času od vstupu země do konkrétní organizace nebo rámce (jako je třeba operace Trvalá svoboda /*Enduring Freedom*/) slábnout a bude nahrazen argumenty, které zdůrazňují specifické zájmy České republiky, pro něž je členství v mezinárodních organizacích typu NATO jen institucionálním ukotvením a jež účast na zahraničních operacích pomůže zajistit.

ČESKÁ ZAHRA NIČNĚ-BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA: STRATEGIE A PRAXE

Stávající *Bezpečnostní strategie České republiky*, základní dokument českého strategického plánování v bezpečnostní oblasti, byla přijata před sedmi lety a od té doby nebyla novelizována (*Bezpečnostní strategie ČR, 2003*). Vnitropoliticky souvisí neměnnost strategie nepochybně se zdoluhavým formováním vlády po roce 2006, s její nestabilitou a s následným pádem během českého předsednictví Evropské unie; svědčí však také o tom, že české plánovací procesy jsou víceméně sladěny s prací na klíčových dokumentech NATO a Evropské unie. Vzhledem k tomu, že od přijetí *Strategické koncepce NATO* v roce 1999 a *Evropské bezpečnostní strategie* v roce 2003 nevznikly v rámci těchto organizací nové základní dokumenty, je logické, že ani Česká republika necítila urgentní potřebu svou bezpečnostní strategii formálně novelizovat.

Přestože byly současné české bezpečnostní dokumenty přijaty již po 11. září 2001, vnímají mezinárodní prostředí jako vesměs stabilní a bezpečné. *Bezpečnostní strategie ČR* prakticky vylučuje jakoukoli možnost rozsáhlého ozbrojeného útoku na území českého státu nebo na území jeho spojenců (*Bezpečnostní strategie ČR, 2003, článek 12*). Podobně jako dokumenty obranného a vojenského plánování za hlavní nebezpečí pro Českou republiku považuje nejen asymetrické hrozby typu terorismu nebo šíření zbraní hromadného ničení, ale také organizovaný zločin nebo na člověku nezávislé jevy typu epidemií (*Bezpečnostní strategie ČR, 2003, článek 27–37*). Tyto hrozby byly po útocích z 11. září 2001 vnímány se zvýšenou citlivostí, nikoli však natolik, aby strategie předpokládala, že by mohly zásadně narušit bezpečnost nebo fungování českého státu. Tento závěr souvisí i se zvýšením bezpečnostních záruk, které České republice poskytl vstup do NATO a následně do Evropské unie.

Tyto závěry logicky podmiňují rovněž úvahy o nasazení českých ozbrojených sil. S odkazem na *Bezpečnostní strategii*, ale také na postupně přijímané *Vojenské strategie* (*Vojenská strategie ČR, 1999; Vojenská strategie ČR, 2002; Vojenská strategie ČR, 2004; Vojenská strategie ČR, 2008*) a na *Doktrínu Armády ČR* (*Doktrína AČR, 2004*) lze jednoznačně prohlásit, že se Česká republika orientuje na vojenské operace, jež: 1) se realizují mimo teritorium státu; 2) jsou namířeny proti nestátním hrozbám; 3) odehrávají se v konfliktech nižší intenzity; 4) jsou zaštitěny širším mezinárodním rámcem. Všechny čtyři charakteristiky logicky reflektují vývoj bezpečnostní a obranné politiky v Evropě po roce 1989. Ve vztahu k prvnímu bodu je možné konstatovat, že nasazení ozbrojených sil mimo vlastní teritorium států (a jejich organizací, jako je NATO) se postupně stalo klíčovou součástí obranné politiky v euroatlantickém prostoru. Tento vývoj je jasně patrný ze strategických dokumentů NATO, jako je zmíněná *Strategická koncepce* z roku 1999 (*The Alliance's Strategic Concept, 1999*), ale také *Prohlášení pražského summitu* (*Prague Summit Declaration, 2002*) a *Souhrnná politická směrnice* z roku 2006 (*Comprehensive Political Guidance, 2006*). Poslední zmíněný dokument již otevřeně hovoří o expedičních ope-

racích (*Comprehensive Political Guidance*, 2006, *článek 16*) a považuje je za primární způsob použití ozbrojených sil NATO v současné době a v dohledné budoucnosti. Nejde o překvapivé zjištění, ale spíše o logické vyústění zkušeností, které zahrnují působení NATO na Balkáně od devadesátých let minulého století i později zahájené operace v Afghánistánu. Podobně bezpečnostní strategie Evropské unie z roku 2003 předpokládá, že „*první linie obrany EU se bude v mnoha případech nacházet v zahraničí*“ (*A Secure Europe...*, 2003, s. 7).

Současná česká bezpečnostní strategie opakuje hlavní argumenty dokumentů NATO a EU. Zdůrazňuje fakt, že ozbrojené síly České republiky musejí být plně profesionální, technologicky zdatné, mobilní a flexibilní, aby byly schopny zapojit se do operací mimo území státu (*Bezpečnostní strategie ČR*, 2003, *článek 11*). Vojenská strategie upřesňuje tento požadavek v tom smyslu, že země má být připravena účastnit se až tří souběžných operací, a to brigádním uskupením na dobu šesti měsíců bez rotace, uskupením o velikosti praporu vyslaným na dobu neurčitou s šestiměsíční rotací, rotním úkolovým uskupením s rotací po šesti měsících, popřípadě příspěvkem do velikosti praporu v unijních nebo aliančních silách rychlé reakce (*Vojenská strategie ČR*, 2008, *článek 13*).

Pokud jde o druhý bod charakteristiky nasazení českých vojenských sil, strategické dokumenty nepředpokládají vedení bojových operací proti jiným státním aktérům. Bezpečnostní strategie naopak poukazuje na globalizaci jako na pomyslný multiplikátor nestátních hrozeb, jakými jsou terorismus, radikální náboženská, sektářská nebo extremistická hnutí, zvláště ve spojení s diktátorskými nebo totalitárními režimy (*Bezpečnostní strategie ČR*, 2003, *článek 27*). Následující článek doplňuje do tohoto výčtu šíření zbraní hromadného ničení, transnacionální organizovaný zločin a regionální nestabilitu. Lze proto dovodit, že právě potýkání se s nestátními hrozbami je a bude pro českou armádu v dohledné době základem její aktivní činnosti. Armádní doktrína potom asymetrické hrozby, proti nimž mají čeští vojáci zasahovat, blíže specifikuje jako paramilitární nebo „ozbrojené civilní“ skupiny a teroristické sítě (*Doktrína AČR*, 2004, *článek 170–174*). V konfrontaci s nimi je důraz kladen na jasné politické zadání a legitimizaci operace, zpravodajské zabezpečení a intenzivní zájem o minimalizaci civilních obětí. Dokument tak demonstruje, že Armáda České republiky přinejmenším na doktrínální úrovni přijala koncept protipovstaleckého boje (*counterinsurgency*) jako jeden ze základních modů své činnosti. S ohledem na to, že Česká republika není státem, u něhož by tato doktrína mohla vyplývat z koloniální, respektive postkoloniální zkušenosti či z jiných podobných závazků, je to poměrně překvapivé zjištění. Bez ohledu na přetrvávající problémy, s nimiž se české ozbrojené síly nadále potýkají, byl proces učení minimálně v této oblasti poměrně dosti rychlý.

Za třetí, s ohledem na převažující optimistické chápání mezinárodního bezpečnostního prostředí nepřekvapí, že se bezpečnostní dokumenty soustřeďují na možnost nasazení českých vojáků do konfliktů nízké (nebo alespoň nižší) intenzity, přestože *Bezpečnostní strategie* je ohledně možnosti obrany zájmů České republiky vojenskými prostředky na malý stát snad až nečekaně asertivní (*Bezpečnostní strategie ČR*, 2003, *článek 10*). Takto jsou také formulovány závazky České republiky vůči NATO, kde strategie klade důraz na mírové a stabilizační operace, včetně humanitárních a záchranných misí, a na vysílání ozbrojených sil za účelem postkonfliktní rekonstrukce (*Bezpečnostní strategie ČR*, 2003, *článek 53*).

Konečně je nezbytné zasadit české plány na nasazení ozbrojených sil do rámce Severoatlantické aliance a Evropské unie. V dosavadním přístupu České republiky jednoznačně dominuje orientace na NATO. O EU a o její bezpečnostní a obranné politice se sice dokumenty zmiňují, ovšem celkové zaměření je jasné – „nejprve NATO, až poté EU“. Bezpečnostní strategie jednoznačně říká, že „*NATO zůstává základní bezpečnostní organizací v euroatlantickém prostoru*“ (*Bezpečnostní strategie ČR*, 2003, *článek 20*). Podobně armádní doktrína konstatuje, že česká vojenská strategie je založena na *NATO Allied*

Joint Doctrine AJP-O1/B/ (Doktrína AČR, 2004, článek 22). Vojenská strategie k tomu dodává, že český příspěvek do Sil rychlé reakce EU je třeba chápat jako doplněk zapojení do Sil rychlé reakce NATO (*NATO Response Force*), (*Vojenská strategie ČR, 2008, článek 10*). A konečně zpráva o zajišťování bezpečnosti České republiky z roku 2006 shrnuje, že potenciál Evropské bezpečnostní a obranné politiky spočívá – i přes nalezení kompromisu ohledně spolupráce s NATO v roce 2003 – spíše v oblasti civilních kapacit (*Zpráva o stavu zajištění...*, 2006, s. 17).

Na výše uvedených bodech lze demonstrovat, že mírové a stabilizační operace v zahraničí jsou chápány jako mimořádně důležitá součást české bezpečnostní a obranné politiky a příprava na ně se stala standardní součástí plánování a výcviku Armády ČR. Strategické dokumenty také napovídají, že NATO zůstává pro české obranné a vojenské plánování primárním referenčním bodem, zatímco Evropská bezpečnostní a obranná politika hraje až sekundární úlohu. Tato zjištění lze dále podložit přehledem operačního nasazení českých ozbrojených sil. Od pádu komunismu získali čeští (respektive do roku 1993 českoslovenští) vojáci rozsáhlé zkušenosti s operacemi vedenými mimo území státu. České jednotky se zúčastnily prakticky všech hlavních vojenských kampaní, které euroatlantické bezpečnostní organizace po roce 1990 vedly: od Perského zálivu v roce 1991 přes Balkán od poloviny devadesátých let až po nasazení v Afghánistánu a v Iráku po 11. září 2001.¹

České ozbrojené síly se po pádu komunistického režimu zapojily do zahraničních operací mimořádně rychle. Už v roce 1990 vyslala tehdejší Československá armáda protichemickou jednotku o síle 200 mužů do operací Pouštní štít (*Desert Shield*) a Pouštní bouře (*Desert Storm*). Jednotka se úspěšně zapojila do spolupráce s ostatními národními kontingenty a – na základě rozkazu svého velitele a fakticky mimo původně vymezený mandát, který se omezoval na působení v Saúdské Arábii – následovala pohyb prvosledových jednotek až na území Kuvajtu. Snad právě tato „soukromá“ iniciativa vzbudila u českých politických představitelů negativní reakci. Navzdory vysokému kreditu, který získala jednotka od spojenců během svého působení, byla reakce politických elit v Československu spíše negativní. Po návratu jednotky zpět do Československa jí bylo odepráno uznání za účast v bojové operaci a většina vojáků (kteří se mise zúčastnili dobrovolně) opustila armádu. Až po několika letech a zásluhou pochvalné zprávy Pentagonu se podařilo napravit dojem z první československé mise v zahraničí od pádu komunismu.²

Operace Pouštní štít/Pouštní bouře byla nejen první českou misí v zahraničí po roce 1989, představovala také jedinou bojovou misí, do níž se české jednotky zapojily, až do roku 2004. Kromě této operace se čeští vojáci do konce devadesátých let minulého století účastnili misí na udržení míru vedených, nebo alespoň zaštitěných OSN. Studie zabývající se českým podílem na peacekeepingu operacemi uvádí účast na 21 operacích vedených OSN (*Bureš – Dušková, 2007, s. 58*), obvykle však šlo jen o několik neozbrojených vojenských pozorovatelů. Jedinou výjimku představuje kontingent o velikosti praporu poskytnutý pro misi UNPROFOR v Bosně a Hercegovině. Po podpisu *Daytonské mírové dohody* uskutečnilo svou první misi na udržení míru NATO, které s mandátem Rady bezpečnosti OSN ustavilo v Bosně a Hercegovině misi IFOR, nahrazenou později misemi SFOR a SFOR II. Česká republika vyslala v únoru 1996 do operace IFOR prapor o velikosti 850 vojáků a několik důstojníků se účastnilo práce různých velitelství mise; svou účast ČR udržela i v následných misích SFOR a SFOR II, kde se začlenila do mnohonárodní divize Jihozápad (*Multinational Division – South West*) pod velením Velké Británie. V roce 2001 byla však česká vojenská přítomnost v rámci operace SFOR II redukována na pouhých 15 vojáků zapojených do aktivit civilně-vojenské spolupráce (CIMIC).

Ke snížení počtu vojáků v Bosně a Hercegovině došlo hlavně v důsledku zapojení Armády ČR do další akce NATO na Balkáně, do operace KFOR Společný strážce (*Joint*

Guardian) v Kosovu. Český kontingent se zde původně skládal z průzkumné roty a z několika menších odřadů. Od února 2002 byl stav navýšen na 400 vojáků, kteří společně se slovenskými vojáky vytvořili česko-slovenský prapor v Kosovu jako součást mnohonárodní brigády Střed (*Multinational Brigade – Centre*). Tato restrukturalizace vysvětluje potřebu snížení počtu českých vojáků v Bosně. Česko-slovenský prapor na místě působil až do ledna 2005, kdy byla společná operace ukončena a prapor – který v Kosovu stále působí – nadále tvořili pouze čeští vojáci.

Po teroristických útocích 11. září 2001 výrazně vzrostl počet operací, kterých se Armáda ČR účastnila. Čeští vojáci se zapojili do akcí vedených Spojenými státy v rámci vojenské operace Trvalá svoboda v Afghánistánu (ale také například v Kuvajtu). Česká podpora „koalice ochotných“ zahrnovala protichemický prapor, který působil v Kuvajtu před invazí do Iráku, vojenskou nemocnici v Basře po invazi, vyslání 601. speciální jednotky do Afghánistánu (v letech 2004, 2006 a 2009) či kontingent vojenské policie, která se podílela na výcviku iráckých bezpečnostních sil. Kromě toho působily české jednotky v misi ISAF vedené NATO v Afghánistánu (šlo o vojenskou nemocnici, o protichemickou jednotku a o odřad řízení leteckého provozu v Kábulu, o český provinční rekonstrukční tým v provincii Lógar a o speciální jednotku vojenské policie v provincii Hílmánd). Zároveň působil v Kosovu i nadále český prapor v misi KFOR a v Iráku se čeští vojáci podíleli na výcvikové misi NATO a byli zapojeni do fungování Koalice mnohonárodních sil v Iráku (*Multinational Force – Iraq*).

Pokud se týká operací v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky, působil český kontingent poté, co EU v prosinci 2004 převzala peacekeepingovou misi v Bosně a Hercegovině, v rámci rakouského velení mnohonárodního úkolového uskupení Sever (*Multinational Task Force – North*). České jednotky se však odtud stáhly v červnu 2007, když se česká vláda rozhodla zúžit záběr vojenských operací, kterých se Česká republika v zahraničí účastní. V současné době působí v misi Althea a v dalších operacích pod hlavičkou Evropské unie pouze několik důstojníků.

OBSAHOVÁ ANALÝZA POLITICKÉ DISKUZE K VOJENSKÝM OPERACÍM V ZAHRANIČÍ: METODOLOGICKÉ VYMEZENÍ

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsah českých vojenských aktivit v zahraničí byl v uplynulé dekádě poměrně široký. Nabízí se logická otázka, proč tomu tak je. Jaké jsou důvody, které vedou politické představitele země k rozhodnutí o vyslání vojáků do operací v zahraničí? Jakým způsobem je v politické diskuzi identifikován a konstruován státní zájem? Tato stať vychází z předpokladu, který lze označit za úhelný kámen konstruktivistického přístupu, totiž že „porozumění politice silně závisí na verbálních symbolech, byť by postrádaly odraz v reálném světě“ (Graber, 1976, s. 4), a že „verbální obraz reality si zaslouží studium sám o sobě“ (Graber, 1976, s. 9). Ve vztahu ke zkoumané problematice byl inspirací postřeh Marthy Finnemoreové, která tvrdí, že státy mají tendenci vysvětlovat a ospravedlňovat svůj postoj, když podnikají zahraničněpolitickou akci, zvláště pokud jde o použití vojenských prostředků (Finnemore, 2003). Logicky lze dovodit, že pro demokratické státy platí tato hypotéza ještě výrazněji než pro sumu států jako takových. Výzkum Marthy Finnemoreové se však omezil jen na normativní aspekty těchto diskuzí a zaměřuje se na úmysly států „odůvodnit své jednání platnými normami spravedlnosti, či spíše obecnými standardy správného a přijatelného chování“ (Finnemore, 2003, s. 15). Takový pohled se však pro účely této studie jevil jako příliš úzký, než aby mohl postihnout širší škálu motivů, které čeští politici uznávají a otevřeně obhajují. Spektrum možných formativních faktorů bylo proto rozšířeno s využitím široce koncipovaných, generických kategorií odvozených z konceptů využívaných ve výše zmíněné škále teorií mezinárodních vztahů. Konečný výběr zahrnuje následující faktory: politické a bezpečnostní zájmy, závazné normy a pravidla, ekonomické zájmy, hodnoty, vliv vnitrostátních aktérů a tlak spojeneckých závazků.

Tyto kategorie jsou odvozeny z převládajících konceptů teorií mezinárodních vztahů, jež současně nalézají svůj nevždy přesný, ale v hrubých rysech adekvátní obraz v rétorickém úzu praktické politiky. V první řadě je třeba se zmínit o realistickém přístupu k mezinárodním vztahům, který akcentuje zájmové pojetí politiky (viz *Morgenthau, 1993; Waltz, 1979; Waltz, 1990*), přičemž někteří autoři akcentují jeho materiální základy (*Legro – Moravcsik, 1999*) a mnozí kladou významný důraz na vojenské aspekty moci aktéra (*Mearsheimer, 1990; Walt, 1987*). Státní zájem v realistickém pojetí není vymezen zcela jednoznačně či definitivně, zřetelně se však v něm prolínají dva aspekty. Pro účely této studie je možné první z nich označit jako *politický zájem*, v intencích Morgenthauova konceptu maximalizace moci, mezinárodního postavení, popřípadě s poukazem na hodnotu mezinárodní prestiže, s níž pracuje Joseph Nye v rámci konceptu *soft power* (*Nye, 2004*). Druhou složku mocensky pojaté politiky lze potom charakterizovat jako *zájmy bezpečnostní*, což odpovídá Waltzově prioritizaci bezpečnosti jako *conditio sine qua non* přežití státního aktéra v anarchickém systému. Oba aspekty jsou sice rozlišitelné, avšak vzájemně úzce propojené.

Stejně jako lze realistické pojetí moci sledovat zpět až ke Carrově kritice „idealismu“, je možné za průkopníka ekonomického pojetí státního zájmu označit Normana Angella (*Angell, 1911*) a jeho koncept vzájemné závislosti. Jeho logickým pokračovatelem je teorie komplexní vzájemné závislosti, jež rozšiřuje ekonomickou dimenzi interdependence o další faktory, aniž by však popřela její klíčovou úlohu (*Keohane – Nye, 1989*). S ekonomickou dimenzí moci a národního zájmu úzce pracují i nejrůznější koncepty hegemonie (*Gilpin, 1981; Ikenberry, 2006; Modelski, 1987; Keohane, 1984*) a ekonomickou *hard power* považuje za jednu ze tří klíčových složek moci i výše zmíněný Joseph Nye (*Nye, 2004*).

Vliv závazných *norem a pravidel* na chování států lze chápat jako jeden z podstatných přínosů liberálního a specificky neoliberalistického přístupu k mezinárodním vztahům, především prostřednictvím konceptu mezinárodních režimů jako souborů principů, norem a pravidel (*Keohane, 1984*). Poukázat lze i na roli norem v kontextu tzv. anglické školy (*Bull, 1995*). Členství v NATO a v EU je v kontextu této studie fakticky vyzdvíženo jako specifický případ vlivu působení mezinárodního režimu na jeho nové členy. Pokud jde o hodnoty, lze na jejich důležitost v teorii mezinárodních vztahů usuzovat z neutuchajícího zájmu o koncept demokratického míru (například *Doyle, 1983 a; Doyle, 1983 b; MacMillan, 2004*), jehož kořeny směřují ke Kantově představě věčného míru (*Kant, 2006*). Zřejmý důraz na hodnoty, zejména na hodnoty demokratických států, je zřejmý v dílech autorů kvalifikujících koncepty bezpečnostního společenství či impéria adjektivem „liberální“ (*Ikenberry, 2004; Risse, 2002*). Konečně, vliv *vnitrostátních aktérů* na zahraniční politiku státu je v současné době jednou z klíčových součástí analýzy zahraniční politiky: „Nikdo dnes nevěří, že zahraniční politika není ovlivněna tím, co se děje uvnitř států“ (*Hill, 2003, s. 220*). A vnitrostátní aktéři, jako je veřejné mínění, zájmové skupiny či různé vrstvy státní byrokracie, jsou považováni za důležitý prvek mezinárodních vztahů.

Problematika formování národního zájmu vedle základních děl výše zmíněných teoretických směrů samozřejmě nezůstala stranou zájmu výzkumu věnujícího se otázkám interpretace národního zájmu ve specifických projevech zahraniční, respektive zahraničně-bezpečnostní politiky. Na jedné straně stojí kompendia zahrnující množství rozdílných přístupů ke zkoumané otázce, například Burchillův přehled teoretických přístupů k problematice národního zájmu (*Burchill, 2005*) nebo zejména pro český kontext relevantní série věnovaná hledání českého zájmu v zahraniční politice (*Drulák – Handl a kolektiv, 2010; Drulák – Horký a kolektiv, 2010; Drulák – Strátecký a kolektiv, 2010*). Odlišným příkladem jsou studie usilující zejména o vysvětlení zahraničněpolitických akcí, jež kolidují s předpoklady realisticky vymezeného chování (*Kaufmann – Pape, 1999; Lagon, 1992; Meernik – Krueger – Poe, 1998*). Blíže ke specifickému zájmu této stati jsou potom studie věnované vysvětlení důvodů participace států na zahraničních vojenských misích.

Laura Neacková a Peter Viggo Jakobsen se ve svém výzkumu zabývali otázkou, nakolik jsou operace na udržení, respektive vynucení míru vedené OSN výsledkem naplňování určitých sdílených norem a idejí, nebo naopak projevem zájmové politiky zúčastněných států (*Jakobsen, 1996; Neack, 1995*). Podobnou otázkou, ovšem na příkladu jediné země, se v rozsáhlé studii pokrývající několik desetiletí irského zapojení do mírových misí zabývá Katsumi Ishizuka (*Ishizuka, 2005*).

Zmiňované teoretické kategorie, které umožňují různým způsobem reflektovat zahraniční politiku a národní zájem, nereprezentují pouze teoretický pohled, ale také argumenty běžně používané v politické diskuzi, jak ukázal předběžný výzkum, který předcházел podrobné analýze parlamentních rozprav. Odkazy na politické a bezpečnostní zájmy jsou v diskurzu velmi časté – politici se ve svých proslovech běžně odvolávali na národní prestiž či na potřebu chránit občany před hrozbou teroristických útoků nebo před aktivitami organizovaného zločinu. Frekventované jsou i odkazy na normy a pravidla, obzvláště s poukazem na regulaci politického jednání mezinárodním právem. Běžně se objevují i argumenty dovolávající se ekonomických zájmů, kde byly zmiňovány zejména obchodní nebo investiční příležitosti. Přírozenou součástí diskuzí jsou i poukazy na sdílené hodnoty, zejména na lidská práva a humanistické principy obecně. Zároveň se však jen výjimečně v diskuzi o vojenských operacích objevuje argument odvolávající se na zájmy vnitrostátních aktérů; jediným příkladem bylo ve sledovaném případě opakované tvrzení, že zahraniční mise poskytují příležitost pro zlepšení schopností a zkušeností českých ozbrojených sil, což lze chápat jako argument podporující partikulární zájmy rezortu obrany. Pokud jde o poslední kategorii, vyjádření poukazující na skutečnost, že by Česká republika měla vojáky vyslat, protože to od ní očekávají její spojenci, respektive se to předpokládá vzhledem k jejímu členství (zejména v NATO), byla v diskuzích velmi častá. Z teoretického hlediska by patrně bylo možné argumentaci „členstvím“ dále rozčlenit mezi jednotlivé širší kategorie, ale pro účely této studie byla tato kategorie udržena zvláště jako agregovaná kategorie argumentů vztahujících se k tematice spojenectví, jež v sobě kombinuje silný zájmový, institucionální i hodnotově-normativní prvek.

Výběr šesti kategorií argumentů vycházel z předpokladu, že každá z významných teorií mezinárodních vztahů, reflektovaná vědomě či implicitně v rétorické politické praxi, poskytuje relevantní vysvětlení některého aspektu sociální a politické reality. Cílem zvoleného spektra faktorů bylo proto pokrýt co nejširší škálu používaných argumentů. Taková konstrukce se zdá přínosná při výzkumu, který se zaměřuje na sběr dat z veřejného diskurzu, jež se následně snaží třídit a kategorizovat. Úspěch výzkumu může následně otevřít cestu k analýze dalších aktérů či jiných oblastí, popřípadě jiných historických období, čímž by byl položen základ širšího komparativního zkoumání se statisticky relevantními výsledky. Takto získaná statistická data, pokud by byla dostatečně robustní, by mohla poskytnout základ i pro případnou predikci, kterou teoretický základ, na němž je výzkum postaven, sám o sobě neumožňuje.

Výzkum se zaměřil na diskuze o vyslání jednotek (nikoli jednotlivců ve formě například pozorovatelů OSN) Armády České republiky do zahraničních operací v letech 1999–2009, a tak shrnuje politickou diskuzi v dekadě následující po vstupu České republiky do NATO. Z této skutečnosti vycházejí dvě základní hypotézy, jež výzkum ověřoval. Za první, v případě malé země, jako je Česká republika, lze – zejména v kontextu vstupu do NATO – předpokládat, že v argumentaci politické elity budou převládat důvody vztahující konání země k širšímu rámci spojeneckých vztahů a závazků. Nicméně, a to je druhá část hypotézy, tento typ argumentace by měl s postupem času a s etablováním v aliančních strukturách postupně slábnout a být nahrazen poukazy na specifitější vymezené národní zájmy.

Politický diskurz v České republice (podobně jako v kterékoli jiné demokratické zemi) má mnoho podob, jež poskytují širokou škálu veřejných vyjádření, která mohou obsahovat argumenty relevantní pro prováděný výzkum. Ve vztahu ke zkoumanému tématu si lze

představit analýzu poměrně širokého spektra zdrojů, od oficiálních vládních dokumentů přes vyjádření politických představitelů v médiích až po výzkum veřejného mínění. Jakýkoli výzkum musí vždy vážit výhody a nevýhody příliš úzkého nebo naopak příliš širokého vymezení jeho zdrojové základny. Z několika klíčových důvodů byla k analýze v rámci tohoto výzkumu zvolena pouze užší výše veřejné diskuze, a sice rozpravy v rámci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Inspirativní srovnání pro výběr relevantního korpusu nabízejí dvě nedávné studie týkající se bezpečnostních aspektů české zahraniční politiky (obě shodou okolností využívají k analýze koncept metafor). Není náhodou, že podobné rozhodnutí (výběr užší výše diskuze pro analýzu delšího historického úseku) zvolil ve svém příspěvku ke zkoumání českých zájmů František Šulce. Jeho analýza postoje české politické reprezentace k problému Kosova se navíc časově téměř shoduje s vymezením této stati (*Drulák – Handl a kolektiv, 2010, s. 133–151*). Naopak Vít Strátecký a Nik Hynek ve své studii o projektu umístění komponentu amerického systému protiraketové obrany v České republice používají širší korpus, zahrnující vedle vládních dokumentů i zprávy České tiskové kanceláře (*Hynek – Strátecký, 2010*).

Z několika důvodů byl pro tuto stať zvolen užší korpus, skládající se z projevů v rámci Poslanecké sněmovny. Za prvé, Poslanecká sněmovna je orgánem, který konstituuje vládu a následně legitimizuje její aktivity. Má také ústavně zakotvenou klíčovou roli v systému vysílání zahraničních vojenských operací, kdy podle článku 43 musí schválit jakoukoliv účast českých vojáků v mírových či záchranných operacích nebo v operacích kolektivní obrany, jež přesáhnou 60 dnů. Na rozdíl od Senátu je Sněmovna v úzké funkční vazbě s vládou, jejíž existenci může hlasováním o (ne)důvěře ukončit. Diskuze ve Sněmovně jsou také intenzivnější a zahrnují více řečníků, což poskytuje příležitost pro zachycení širší škály používaných argumentů. Dále není bez významu, že sněmovní rozpravy v mnoha případech přímo (a někdy časově těsně) předcházejí skutečnému vyslání jednotek. Tato skutečnost logicky vede k tomu, že poslanci používají jasné, zřetelně formulované argumenty pro nebo proti vyslání těchto misí. Za druhé, na rozdíl od analýzy vládních dokumentů zaznávají ve sněmovních rozpravách nejen argumenty představitelů vlády (které lze do značné míry dovodit z výše citovaných strategických dokumentů), ale také opozičních stran. Současně jde ve Sněmovně o strany s největší společenskou podporou. Byť se výzkum soustředil na postoje české politické elity, není bezdůvodné se domnívat, že analyzované argumenty současně reprezentují škálu názorů, jež v dané věci zaujímá širší veřejnost. Zkoumáme-li vývoj nikoli pouze oficiální pozice České republiky, ale politického diskurzu k vyslání vojáků do zahraničních misí jako takového, zdá se tato skutečnost jako podstatná. Za třetí, nedá se předpokládat, že by poslanci uváděli v parlamentních diskuzích jiné argumenty, než jaké případně prezentují při svých vystoupeních v médiích. Proto se zdá jako oprávněné vypustit z analýzy rozbor mediálních vystoupení politiků. Za čtvrté, průběh sněmovních diskuzí měl v průběhu sledovaného období relativně stabilní podobu, jež se kvalifikuje jako pomyslný stav *ceteris paribus*, který dobře umožňuje vývoj obsahu a použité argumentace těchto diskuzí. Konečně za páté, skutečnost, že všechny parlamentní rozpravy jsou v plném rozsahu dostupné online, z nich činí z praktického hlediska přitažlivý a dobře zpracovatelný zdroj informací.

Konkrétní metodou použitou k rozboru těchto diskuzí se stala obsahová analýza jako postup, jenž „zkoumá obsah sdělení pomocí počítání výskytu klíčových slov odpovídajících určité kategorii v textu“ (*Drulák a kolektiv, 2008, s. 98*). V rámci každé z rozprav³ byly posuzovány jednotlivé proslovy s cílem posoudit, zda poslanci použili argument (lhostejno zda pro nebo proti vyslání), který lze zahrnout do jedné ze šesti výše uvedených kategorií. Pokud ano, byla tato diskuze zařazena do konečného výběru. Vystoupil-li poslanec během rozpravy několikrát, byla jeho vystoupení vedena pro účely výzkumu jako jediná „jednotka“. Výsledný soubor zaznamenal 208 použitých argumentů odkazujících na jednu z výše vymezených kategorií v rámci 140 „jednotek“ během 17 sledovaných sněmovních rozprav. Tento soubor je sice stále příliš úzký na hledání statisticky významných

zákonitostí, přesto však poskytuje dostatečné množství materiálu na to, aby bylo při jeho analýze eliminováno možné subjektivní hledisko.

Výsledkem byla dvoustupňová analýza poslaneckých projevů. V prvním kroku bylo kvalitativně hodnoceno vystoupení poslance (v rámci výše definované rétorické „jednotky“). V rámci snahy o co nejpřesnější zpracování získaného vzorku byly nejprve identifikovány ty argumenty, které se přímo vyjadřovaly k otázce, proč má nebo nemá Česká republika vyslat své vojáky do konkrétní operace. Naopak pomíjeny byly argumenty, které například obecně hovořily o potřebě mezinárodního zásahu, aniž by blíže specifikovaly roli ČR. Následně byly tyto argumenty rozříděny podle obsahu jejich sdělení a vtaženy k jedné z šesti výše definovaných kategorií. To, jestli poslanec hlasoval pro nebo proti vyslání, nebylo považováno za relevantní během samotného sběru dat, tato skutečnost však představovala jeden z aspektů, který byl zkoumán při interpretaci výsledků, a to na základě hlasování poslance (pro nebo proti návrhu na vyslání).

Klíčem k zařazení byla nejen slova, ale také větné konstrukce odkazující k jednotlivým kategoriím. V případě politicko-bezpečnostních zájmů šlo zejména o odkazy na ohrožení teritoria, obyvatel či infrastruktury České republiky ze strany tvrzených hrozeb (typicky teroristických sítí), respektive vyjadřování zájmů o zachování či zvětšení mezinárodní prestiže či postavení státu v mezinárodních vztazích. Příkladem může být argumentace Vlasty Parkanové a Tomáše Duba: „*Udržování stability a bezpečnosti prostřednictvím zahraničních operací proto představuje optimální a často vůbec jediný způsob, jak minimalizovat dopady hrozeb na bezpečnostní zájmy České republiky a jejich spojenců.*“ (Vlasta Parkanová, in: *Stenografický záznam*, 2008 b.) „*Vysláním 601. skupiny speciálních sil chráníme naši zemi i spojence před nebezpečím terorismu a před nebezpečím nesymetrického konfliktu. Je to náš strategický zájem.*“ (Tomáš Dub, in: *Stenografický záznam*, 2008 a.) U pravidel a norem šlo primárně o odkazy na závazná ustanovení mezinárodního práva, ale hypoteticky by do této kategorie spadaly jakékoliv argumenty vycházející ze závaznosti norem jako takových, tedy nikoli například pro jejich výhodnost či hodnotový obsah. „*Jak připomíná Charta OSN a mezinárodní právo, i když jde o zajištění společného dobra, nelze se uchýlovat k válce jinak než jako k extrémní možnosti vyžádané mimořádnou situací.*“ (Jan Kasal, in: *Stenografický záznam*, 2003 a.) Do kategorie ekonomických zájmů byly zařazeny jednak vnější zájmy (typu investičních příležitostí pro stát a české firmy, pokud se Česká republika do operace zapojí), ale také poukazy na finanční náročnost operace z hlediska českého rozpočtu a finanční situace země obecně, jak je vidět z následující citace: „*Dámy a pánové, velice důležitou složkou našeho dnešního rozhodnutí je také finanční stránka. Bylo nám řečeno, že by 272 mil. Kč měla být první částka plus 40 mil. Kč za přesun v souvislosti se zadáním mezinárodní spediční firmě a na příští rok 303 mil. Kč. Chci upozornit, že rozpočtová rezerva i tak je velice tenká a v podstatě nezbývá jiná možnost, pokud tento závěr bude přijat, než vzít tyto peníze z rozpočtové rezervy. V případě, že nastane např. u nás nějaká humanitární katastrofa, aniž bych ji chtěl přivolávat, když dojde k vichřicím, polomům, případně opět k nějakým povodním, nebude z čeho brát.*“ (Miroslav Ransdorf, in: *Stenografický záznam*, 1999 a.)

Za argumentaci s využitím hodnot byly považovány všechny případy, kdy mluvčí považoval účast či neúčast České republiky na operaci za (ne)žádoucí z důvodů etické správnosti, která nebyla explicitně zakotvena v existujících závazných normách. „*Nemocnice však může plnit i důležité humanitární úkoly pro obyvatelstvo v tak těžce zkoušeném regionu.*“ (Jan Kavan, in: *Stenografický záznam*, 1999 a.) „*Všem nám – o tom nepochybují – jde o to, jak v první řadě pomoci obětem.*“ (Miroslav Grebeníček, in: *Stenografický záznam*, 1999 b.) Vnitřní aktéři byli jako relevantní argument chápáni v případech, kdy byly explicitně zmiňovány zájmy skupin působících uvnitř České republiky, včetně zájmů jednotlivých rezortů: „*V neposlední řadě si vojáci Armády ČR z misí přivážejí neocenitelné zkušenosti, které dále přispívají ke zvyšování profesionalizace naší armády a k zefektivnění armádních systémů.*“ (Pavel Dostál, in: *Stenografický záznam*, 2002 a.) Za argu-

mentaci spojeneckými závazky byly považovány explicitní poukazy na očekávání spojenců nejen v NATO – „*Toto zapojení bude také potvrzením připravenosti České republiky plnit závazky související se členstvím v NATO a podpořit Severoatlantickou alianci v urovnání další krize v oblasti jihovýchodní Evropy.*“ (Vladimír Vetchý, in: *Stenografický záznam, 1999 a*) –, ale i v rámci vágněji formulovaného euroatlantického společenství: „... *budete přitom vážit odpovědnost, kterou dnes sdílejí všechny evropské demokracie...*“ (Jan Kavan, in: *Stenografický záznam, 1999 a*).

Proces identifikace konkrétních argumentů a jejich přiřazení k jednotlivým kategoriím je metodou, jež je přirozeně náchylná k subjektivní interpretaci. Možná zaujatost měla být v maximální možné míře eliminována třemi opatřeními: Za prvé, zaznamenáním a opakovaným porovnáním jednotlivých výskytů použitých argumentů všech podchycených řečníků. Za druhé, vztažením argumentu k dané vojenské operaci nejen jeho použitím v diskuzi o této operaci, ale i v kontextu samotné promluvy. A konečně za třetí, analýzou poměrně dlouhého časového období, jež umožnilo sběr dat, jejichž samotné množství výrazně pomáhá eliminovat vliv případného subjektivního hodnocení na celkové výsledky analýzy.

Na kvalitativní posouzení jednotlivých promluv navazuje jejich kvantifikace a následná interpretace získaných souborů dat. Kódování jednotlivých vystoupení bylo maximálně zjednodušeno: hodnota 1 byla k dané kategorii přiřazena, pokud poslanec ve svém proslovu použil argument, jenž k ní bylo možné vztáhnout; v opačném případě byla přiřazena hodnota 0. Cílem nebylo posoudit intenzitu nebo frekvenci argumentů v proslovech jediného poslance (třebaže výsledkem výzkumu je vedle zde publikovaných statistik i kompletní přehled všech použitých argumentů, které spadají do jedné ze šesti kategorií), ale zmapovat, které ze šesti kategorií argumentů lze považovat pro diskurz jako takový za relevantní. Výsledný přehled není proto statistickým přehledem všech použitých argumentů, zachycuje však, zda byly nebo nebyly jednotlivé kategorie argumentů použity. Z toho také vyplývá, že vystoupivší poslanci, kteří argument, jenž by spadl do některé z kategorií, nepoužili, nejsou ve výsledném přehledu zařazeni.

PARLAMENTNÍ DISKUZE K ÚČASTI NA VOJENSKÉ OPERACI V ZAHRANIČÍ: VÝSLEDKY ZKOUMÁNÍ A JEJICH INTERPRETACE

K tomu, aby bylo možné interpretovat výsledky analýzy parlamentních diskuzí, je nejprve vhodné krátce sumarizovat vývoj české politiky během uplynulé dekády. Během zkoumaného období 1999–2009 se v České republice vystřídaly čtyři různé vlády. Mezi lety 1998–2002 vládla Česká strana sociálnědemokratická (ČSSD) ve vládě vedené premiérem Milošem Zemanem, a to s podporou Občanské demokratické strany (ODS) v rámci opoziční smlouvy. Tato koalice byla nahrazena po volbách v roce 2002 koalicí ČSSD, Unie svobody (US-DEU) a Křesťanské demokratické unie-Československé strany lidové (KDU-ČSL). Přestože dvakrát došlo k výměně premiéra (v červnu 2004 Stanislav Gross vystřídal Vladimíra Špidlu; v dubnu 2005 došlo k další změně a premiérem se stal Jiří Paroubek), vláda vedená ČSSD zůstala u moci až do voleb v roce 2006. Ty sice vyhrála ODS, avšak díky proporčnímu volebnímu systému vznikla v Poslanecké sněmovně patová situace. Vláda ODS (v koalici s KDU-ČSL a se Stranou zelených) získala důvěru Parlamentu až po „přeběhnutí“ dvou poslanců z řad ČSSD. Tato vláda padla v březnu 2009 po vyslovení nedůvěry iniciovaném ČSSD a až do voleb v květnu 2010 vedla zemi prozatímní vláda premiéra Jana Fischera. Poslední stranou, o níž je třeba se v tomto krátkém nástinu zmínit – a zároveň jedinou stranou, která po celé zkoumané období setrvala v opozici –, je Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM).

Následující tabulka shrnuje výsledky diskuze k vyslání českých jednotek do misí v zahraničí bez ohledu na politickou příslušnost řečníka.

Čísla v posledním sloupci jasně indikují období, kdy Parlament ČR hlasoval o nejkontroverznějších misích – o prvním vyslání jednotek do operací souvisejících se zásahem NATO v Kosovu (původně bez mandátu OSN) v první polovině roku 1999 (*Stenografic-*

Celkový přehled používaných argumentů

Datum	Politicko- bezpeč- nostní zájmy	Pravidla a normy	Ekono- mické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spoje- necké závazky	Celkem
Březen 1999	2	4	3	3	–	7	19
Duben 1999	1	5	2	15	–	8	31
Červen 1999	5	5	–	4	–	2	16
Říjen 1999	1	1	–	2	–	1	5
Duben 2002	2	1	2	3	1	2	11
Říjen 2002	1	2	1	2	–	1	7
Leden 2003	4	11	1	5	–	6	27
Prosinec 2003	4	5	1	5	1	2	18
Únor 2004	4	6	1	6	–	3	20
Leden 2005	2	3	2	2	–	4	13
Prosinec 2005	1	1	–	1	–	–	3
Únor 2006	1	3	–	1	–	1	6
Prosinec 2007	2	1	–	1	–	2	6
Duben 2008	4	–	–	–	–	–	4
Prosinec 2008	6	–	1	2	–	5	14
Únor 2009	2	–	–	1	1	2	6
Červen 2009	–	–	–	–	–	2	2
Celkem	42	48	14	53	3	48	208

ký záznam, 1999 a; Stenografický záznam, 1999 b; Stenografický záznam, 1999 c; Stenografický záznam, 1999 d; Stenografický záznam, 1999 e), o vyslání protichemické jednotky do Kuvajtu a následně vojenské nemocnice a kontingentu vojenské policie do Iráku v rámci mise Trvalá svoboda v letech 2003 a 2004 (Stenografický záznam, 2003 a; Stenografický záznam, 2003 b) – a kdy se projednával návrh vlády na další vyslání jednotek v prosinci 2008 (Stenografický záznam, 2008 b), což skončilo jeho zamítnutím díky koordinované opozici KSČM a většiny poslanců ČSSD.

Také hodnoty v posledním řádku mnohé odhalují: většina účastníků diskuze zdůrazňovala hodnoty, normy a závazky, které má Česká republika jako člen Severoatlantické aliance. Tato zjištění potvrzují předpoklad, že pro malé státy a nové členy NATO je vědomí příslušnosti k Severoatlantické alianci silným podnětem pro vyslání jednotek do zahraničí. Toto vědomí přitom výrazně neklesalo v průběhu zkoumaného období, jak dokládají počty odkazů na spojení v diskuzích v letech 2008 a 2009. Tabulka však částečně potvrzuje také druhou hypotézu, že se zvětšujícím se odstupem od vstupu do NATO (popřípadě do EU) je větší váha přikládána specificky českým politickým a bezpečnostním zájmům (jak dokládají hodnoty v prvním sloupci). Výzkum rovněž ukazuje silnou korelaci mezi krizemi (operace NATO Společný strážce v bývalé Jugoslávii, americká inter-

vence v Iráku) a odkazy na hodnoty (viz například *Stenografický záznam, 1999 b; Stenografický záznam, 2004*) – v prostředí normativně nejistém je logické, že získání nezbytné podpory se děje prostřednictvím hodnotově orientovaných argumentů. Normy (zejména mezinárodní právo, jak vyplývá z analýzy parlamentních diskuzí) se zdají také velmi důležitou kategorií. Naproti tomu ekonomické zájmy nejsou v české zahraniční politice příliš podstatné a také zmínky o vnitřních aktérech jsou prakticky zanedbatelné.

Jak bude výsledná tabulka vypadat, pokud budou upraveny hodnoty pro různé typy misí? Pro účely této studie mohou být operace, kterých se Armáda České republiky od roku 1999 zúčastnila, rozděleny do tří kategorií: na operace humanitární (například vyslání vojenské nemocnice nebo neozbrojených osob), peacekeeping (zahrnující činnosti počínající patrolováním přes vykonávání policejní práce až po aktivnější nasazení, jehož cílem není však konfrontace s nepřítelem a jeho porážka) a operace bojové (za jaké lze pokládat vyslání 601. skupiny speciálních sil do Afghánistánu do boje s buňkami al-Káidy /*al-Qáida*/). Jediným případem, který je z hlediska zařazení do tří uvedených kategorií problematický, je vyslání protichemické jednotky do Kuvajtu v rámci „koalice ochotných“ pro případ užití zbraní hromadného ničení. Na jedné straně česká vláda v prohlášení k vyslání vojáků zdůraznila schopnost protichemické jednotky pomáhat civilnímu obyvatelstvu. Na druhou stranu není pochyb o tom, že pokud by byly zbraně hromadného ničení skutečně použity, tato jednotka by se v první řadě soustředila na ochranu koaličních vojsk. Proto je pro účely této studie zařazeno vyslání protichemické jednotky do kategorie bojových misí.⁴

Počet a podíl zmiňovaných argumentů v závislosti na typu operace

Typ operace	Politicko-bezpečnostní zájmy	Pravidla a normy	Ekonomické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spoje necké závazky
Humanitární (68)	6 (9 %)	12 (18 %)	8 (12 %)	23 (34 %)	1 (1 %)	18 (26 %)
Peacekeeping (63)	15 (24 %)	16 (25 %)	3 (5 %)	15 (24 %)	1 (1 %)	13 (21 %)
Bojová (77)	21 (27 %)	20 (26 %)	3 (4 %)	15 (20 %)	1 (1 %)	17 (22 %)
Celkem (208)	42 (20 %)	48 (23 %)	14 (7 %)	53 (26 %)	3 (1 %)	48 (23 %)

Je zřejmé, že argumenty, které poslanci v rozpravách užívali, se liší podle různých typů misí. Diskuzím, které se týkaly humanitárních misí, dominovaly poukazy na hodnoty, následované důrazem na závazky vůči spojencům. Toto zjištění dává smysl vzhledem k tomu, že většina těchto argumentů byla přednesena v souvislosti s operací NATO v Kosovu, jež byla zahájena pod hlavičkou „humanitární intervence“. Jako druhý nejčastější se objevil odkaz na závazky České republiky vůči spojencům, což lze vysvětlit i tím, že k vyslání jednotek do operací v Kosovu a v jeho okolí došlo velmi záhy (v případě první mise v řádu několika dnů) od vstupu České republiky do NATO. Na třetím místě v pořadí četnosti se objevují pravidla a normy – v tomto případě jsou výsledky ovlivněny rétorikou odpůrců vyslání mise do Kosova, kteří poukazovali na to, že NATO postrádá jasně definovanou a platnou autorizaci Rady bezpečnosti OSN. Naproti tomu politické a bezpečnostní zájmy – ačkoli nebyly zcela opomenuty – nehrály v diskuzi významnější úlohu.

V případě peacekeepingových operací byly nejzmiňovanějšími argumenty pravidla a normy, těsně následované odkazy na hodnoty a politické a bezpečnostní zájmy. Tato skutečnost může být vysvětlena jednak negativní reakcí odpůrců vyslání jednotek do Afghánistánu, kteří poukazovali na problematiku autorizací zdejších operací, jednak snahou části zastánců odvolávat se na právní základ tam, kde ho bylo možné nalézt (jako v případě zpětné legitimizace akcí NATO v Kosovu prostřednictvím mise KFOR, která dispo-

novala mandátem OSN, podobně jako mise ISAF v Afghánistánu). Velmi překvapivým zjištěním u tohoto typu operací, jež jsou v běžné diskuzi považovány za mise vedené altruistickými zájmy, je fakt, že se jako o relevantním argumentu pro vyslání mise poslanci zmiňovali o národních zájmech v politické a bezpečnostní oblasti se stejnou četností, s jakou se odvolávali na normy a hodnoty.

U posledního typu zkoumaných operací, kterým jsou operace bojové, byl zaznamenán propad četnosti odkazu na hodnoty a nárůst důležitosti politicko-bezpečnostních zájmů. Podíváme-li se však zpět na tabulku Počet a podíl zmiňovaných argumentů v závislosti na typu operace (viz strana 40), je zřejmé, že všechny čtyři kategorie, které hrály v diskuzích hlavní roli za celé zkoumané období (politické a bezpečnostní zájmy, pravidla a normy, hodnoty a spojenecké závazky), jsou často zmiňovány. Zdá se proto, že ve sporných otázkách uplatňují jak zastánci, tak i odpůrci vyslání celý arzenál argumentů, kterým se snaží podpořit své stanovisko.

Následující tabulka znázorňuje vývoj argumentace zastánců vyslání vojenských misí do zahraničí. Téměř po celé sledované období podporovaly čtyři nekomunistické strany v Poslanecké sněmovně zapojení Armády ČR do misí v zahraničí. Pouze v jednom případě (*Stenografický záznam, 2008 b*) hlasovali poslanci za ČSSD proti vyslání *en bloc*. Na úrovni jednotlivých sociálnědemokratických poslanců lze vysledovat, že někteří nepodpořili vyslání mise například při jednání o zapojení do operace NATO Společný strážce (navzdory tomu, že až do autorizace mise KFOR Radou bezpečnosti OSN vyslala Česká republika do Kosova jen vojenskou nemocnici a přepravní letoun) nebo do operace Trvalá svoboda (ta byla rovněž omezena na vyslání vojenské nemocnice a protichemické jednotky).

Argumenty zdůrazňované zastánci vyslání

Datum	Politicko-bezpečnostní zájmy	Pravidla a normy	Ekonomické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spojenecké závazky
Březen 1999	2	–	1	3	–	7
Duben 1999	1	2	–	13	–	8
Červen 1999	4	2	–	4	–	2
Říjen 1999	1	–	–	2	–	1
Duben 2002	2	–	1	3	1	2
Říjen 2002	1	1	1	1	–	1
Leden 2003	3	7	–	3	–	5
Prosinec 2003	4	2	–	3	1	2
Únor 2004	4	4	–	3	–	3
Leden 2005	2	2	1	2	–	4
Prosinec 2005	1	–	–	–	–	–
Únor 2006	1	1	–	–	–	1
Prosinec 2007	1	1	–	–	–	1
Duben 2008	4	–	–	–	–	–
Prosinec 2008	4	–	1	1	–	5
Únor 2009	2	–	–	1	1	2
Červen 2009	–	–	–	–	–	2
Celkem	37	22	5	39	3	46

Z tabulky jasně vyplývá, že zastánci vyslání jednotek do zahraničí nejčastěji uváděli jako argument pro zapojení do mise spojenecké závazky. Ačkoli je tento výsledek v částečném protikladu s původně formulovanou hypotézou, odkaz na spojenecké závazky je velmi logický: vláda, jejíž pozice není příliš silná (což byl případ prakticky všech vlád během zkoumaného období), je v pokušení dávat najevo, že účast v zahraniční misi není něčím, co by si sama přála, ale výsledkem tlaku spojenců, který nelze ignorovat. Opozice, jež se domnívá, že vláda nedělá dost (ODS se například snažila o viditelnější zapojení České republiky do vojenského tažení v Iráku vedeného USA v roce 2003), se může snažit zvýšit tlak na vládu prostřednictvím odkazů na spojence a závazky státu, aby podpořila svůj argument.

Výsledky lze interpretovat tak, že vojenské operace v zahraničí (včetně bojových operací proti al-Káidě v Afghánistánu od roku 2005) se postupně staly běžnou záležitostí. Pokud hodnotíme nejdůležitější argument, tedy poukaz na politické a bezpečnostní zájmy, je možné sledovat postupný nárůst. Bude-li tento trend pokračovat i nadále, potvrzuje to hypotézu, že členství České republiky v aliancích postupně „vyzrává“: Česká republika v roce 1999 se mohla chtít zúčastnit mise NATO z vděčnosti za přijetí do Severoatlantické aliance, avšak v roce 2009 už mnohem opatrněji zvažovala všechny výhody a nevýhody takového zapojení.

Při analýze argumentů, jež jsou podstatné pro odpůrce misí (v českém politickém kontextu tedy hlavně pro poslance za KSČM), se obraz zcela mění.

Argumenty zmiňované odpůrci vyslání mise do zahraničí

Datum	Politicko- bezpeč- nostní zájmy	Pravidla a normy	Ekono- mické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spoje- necké závazky
Březen 1999	–	4	2	–	–	–
Duben 1999	–	3	2	2	–	–
Červen 1999	1	3	–	–	–	–
Říjen 1999	–	1	–	–	–	–
Duben 2002	–	1	1	–	–	–
Říjen 2002	–	1	–	1	–	–
Leden 2003	1	4	1	2	–	1
Prosinec 2003	–	3	–	2	–	–
Únor 2004	–	2	1	3	–	–
Leden 2005	–	1	1	–	–	–
Prosinec 2005	–	1	–	1	–	–
Únor 2006	–	2	–	1	–	–
Prosinec 2007	1	–	–	–	–	–
Duben 2008	–	–	–	–	–	–
Prosinec 2008	2	–	–	1	–	–
Únor 2009	–	–	–	–	–	–
Červen 2009	–	–	–	–	–	–
Celkem	5	26	8	13	–	1

Jednoznačně nejdůležitějším argumentem pro odpůrce vyslání misí byla závazná pravidla a normy, přičemž většina poslanců Komunistické strany Čech a Moravy zdůrazňovala roli mezinárodního práva. Je zcela evidentní, že KSČM chápe mezinárodní právo jako způsob, jak omezit aktivity NATO (v situaci, kdy samo členství v Severoatlantické alianci je ze strany českých komunistů stále vnímáno negativně). Tento postoj není zcela odtržený od reality: jak akce NATO proti Jugoslávii za vlády Slobodana Miloševiče, tak intervence USA v Iráku nebyly v souladu s platnou právní úpravou použití síly v mezinárodních vztazích. Velmi zajímavá je skutečnost, že se komunisté v průběhu zkoumaného období při vyjadřování odporu proti vysílání vojenských misí stále častěji dovolávali hodnot (viz zejména rok 2003 a 2004). Spojovat odpor k vyslání s poukazem na hodnoty v případě vyslání vojenské nemocnice do Albánie nebo do Afghánistánu na pomoc místnímu obyvatelstvu bylo velmi obtížné. Komunistům se ale podařilo obrátit argument humanitárních důvodů proti zastáncům vysílání v okamžiku, kdy byla polní nemocnice nahrazena vojenskými policisty, nebo dokonce speciálními jednotkami bojujícími proti teroristickým buňkám.

* * *

Analýza politického diskurzu v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR potvrzuje první hypotézu formulovanou v této studii. Argumenty odkazující na spojenecké závazky České republiky – spolu s hodnotami, normami, pravidly a politickými a bezpečnostními zájmy – patřily ke čtyřem hlavním kategoriím důvodů, o nichž se poslanci v mapovaném období zmiňovali nejčastěji. Ještě zajímavější je skutečnost, že tato kategorie argumentů (argumentace „členstvím“) byla používána víceméně stabilně po celé zkoumané období a nejví tendenci se z diskurzu vytrácet.

Druhá hypotéza je spornější. Na straně jedné je možné mezi zastánci vysílání misí pozorovat nárůst důrazu na specificky české, na spojencích nezávislé politické a bezpečnostní zájmy. Na straně druhé nelze říci, že by relevance těchto argumentů stoupala na úkor zmínek o spojeneckých závazcích – spíše nahrazuje dříve zmiňované poukazy na humanistické hodnoty. Při hodnocení tohoto vývoje je však třeba se zmínit o tom, že odkazy na hodnoty se často vyskytovaly v diskuzi o humanitárních operacích (například při diskuzi o vyslání vojenské nemocnice), které byly ve druhé polovině sledované dekády stále méně časté. Přijmeme-li však názor, že mezi adjektiva „realistické“ a „zralé“ lze při posuzování zahraniční a bezpečnostní politiky položit rovnítko, potom je možné prohlásit, že se i druhá hypotéza potvrdila.

Závěrem je důležité znovu zdůraznit zásadní rozpor mezi argumentací zastánců a odpůrců vysílání zahraničních misí. Výsledky výzkumu ukazují, že zastánci považovali za nejdůležitější důvody spojenecké závazky, následované zdůrazňováním hodnot a politických a bezpečnostních zájmů. Naproti tomu odpůrci účasti České republiky v zahraničních misích – z nichž většina se rekrutovala z řad Komunistické strany Čech a Moravy – mnohem intenzivněji zdůrazňovali roli pravidel a norem ve zjevné snaze omezit aktivity NATO, respektive USA přísnou regulací užití síly v mezinárodním právu. Tuto tendenci s KSČM sdílí část ČSSD, jež se v tomto ohledu místy jeví jako strana s „rozštěpenou osobností“. Pro formování politického konsenzu v otázce účasti Armády ČR na zahraničních operacích (a pro zahraničněpolitickou orientaci země obecně) tak může být v budoucnu rozhodující, který názor v rámci ČSSD převládne.

¹ Všechna data k české účasti na zahraničních vojenských operacích jsou převzata z oficiálních internetových stránek Ministerstva obrany ČR, viz <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699>

² Poněkud překvapivě lze toto kritické zhodnocení postoje politické a armádní reprezentace ČSFR nalézt v oficiální informaci o české účasti na operacích Pouštní štít a Pouštní bouře na stránkách Ministerstva obrany ČR: „V průběhu následné bojové operace, pod názvem Pouštní bouře, se čs. jednotka přemístila z výchozího prostoru (poblíž města Hafr-El Batín) až k hranicím Kuvajtu. Postupovala s vojsky prvního sledu a překročila hra-

nice Kuvajtu i přes negativní stanovisko tehdejší československé generality. Velitel jednotky plukovník Ján Való vzal riziko tohoto rozhodnutí na sebe a ministr obrany Josef Dobrovský je dodatečně schválil... Po návratu domů se příslušníci jednotky setkali s negativní odezvou ze strany tehdejší administrativy. Ta lživě tvrdila, že čs. vojáci působili hluboko v týlu a nezúčastnili se žádné válečné operace. Následně pak bylo 80 % příslušníků jednotky propuštěno z armády. Až několik roků po zveřejnění americké studie a oficiálním prohlášení Pentagonu o dobré činnosti čs. jednotky došlo k nápravě.“ (<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3691>)

³ Výsledky rozboru rozprav jsou připojeny jako příloha na konci této studie.

⁴ Tento názor podporuje dále fakt, že protichemická jednotka patří k elitním, nejlépe vycvičeným a vybaveným útvarům ACR. Je také vyčleněna pro vyslání v rámci Sil rychlé reakce NATO (NATO Response Force).

Literatura

Dokumenty

- A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy (2003). Brussels: European Union, 12 December 2003, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
- Bezpečnostní strategie České republiky (citováno jako Bezpečnostní strategie ČR, 2003). Praha: Úřad vlády České republiky, 2003.
- Comprehensive Political Guidance (2006). North Atlantic Treaty Organization, 29 November 2006, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_56425.htm
- Doktrína Armády České republiky (citováno jako Doktrína AČR, 2004). Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2004.
- Prague Summit Declaration (2002). North Atlantic Treaty Organization, 21 November 2002, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19552.htm
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslání 6. polní nemocnice Armády České republiky do operace JOINT GUARDIAN – sněmovní tisk 148 (citováno jako Stenografický záznam, 1999 a). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 24. března 1999, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=148&O=3>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslání 6. polní nemocnice k plnění humanitárních úkolů a nevyzbrojeného dopravního letounu An-26 Armády České republiky k plnění přepravních úkolů ve prospěch aliančních sil mimo území Svazové republiky Jugoslávie v souvislosti s řešením konfliktu v Kosovu – sněmovní tisk 176 (citováno jako Stenografický záznam, 1999 b). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 14. dubna 1999, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=176&O=3>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslovení souhlasu s vysláním průzkumné rotý a dopravního letounu An-26 Armády České republiky do operace JOINT GUARDIAN – sněmovní tisk 250 (citováno jako Stenografický záznam, 1999 c). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 15. června 1999, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=250&O=3>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na prodloužení účasti jednotek Armády České republiky v operaci NATO na území Bosny a Hercegoviny a v operaci JOINT GUARDIAN – sněmovní tisk 391 (citováno jako Stenografický záznam, 1999 d). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 22. října 1999, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=391&O=3>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslovení souhlasu Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky a s pobytém cizích vojsk na území České republiky – sněmovní tisk 392 (citováno jako Stenografický záznam, 1999 e). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 22. října 1999, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=392&O=3>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslání 6. polní nemocnice do Afghánistánu v rámci mise Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil ISAF – sněmovní tisk 1281 (citováno jako Stenografický záznam, 2002 a). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 9. dubna 2002, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=1281&O=3>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu dalšího působení sil a prostředků Armády České republiky v zahraničních operacích – sněmovní tisk 57 (citováno jako Stenografický záznam, 2002 b). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 16. října 2002, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=57&O=4>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu opatření souvisejících se situací týkající se Irácké republiky – sněmovní tisk 173 (citováno jako Stenografický záznam, 2003 a). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 16. ledna 2003, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=173&O=4>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu dalšího působení sil a prostředků Armády České republiky v zahraničních operacích v roce 2004 – sněmovní tisk 493 (citováno jako Stenografický záznam, 2003 b). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 17. prosince 2003, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=493&O=4>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslání sil a prostředků Armády České republiky do Afghánistánu v rámci protiteroristické operace Trvalá svoboda a mise ISAF (International Security Assistance Force) – sněmovní tisk 565 (citováno jako Stenografický záznam, 2004). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 20. února 2004, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=565&O=4>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na prodloužení doby působení kontingentu Armády České republiky v Iráku v roce 2005 – sněmovní tisk 861 (citováno jako Stenografický záznam, 2005 a). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 21. ledna 2005, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=861&O=4>

- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu dalšího působení sil a prostředků Armády České republiky v zahraničních operacích v roce 2006 – sněmovní tisk 1113 (citováno jako Stenografický záznam, 2005 b). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 7. prosince 2005, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=1113&O=4>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslání kontingentu speciálních sil rezortu Ministerstva obrany do protiteroristické operace Trvalá svoboda v Afghánistánu – sněmovní tisk 1234 (citováno jako Stenografický záznam, 2006). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 3. února 2006, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=1234&O=4>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu působení sil a prostředků Armády České republiky v zahraničních operacích v roce 2008 – sněmovní tisk 347 (citováno jako Stenografický záznam, 2007). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 5. prosince 2007, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=347&O=5>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu na vyslání kontingentu speciálních sil rezortu Ministerstva obrany do protiteroristické operace Trvalá svoboda v Afghánistánu – sněmovní tisk 492 (citováno jako Stenografický záznam, 2008 a). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 30. dubna 2008, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=482&O=5>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009 – sněmovní tisk 641 (citováno jako Stenografický záznam, 2008 b). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 19. prosince 2008, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=641&O=5>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009 – sněmovní tisk 709 (citováno jako Stenografický záznam, 2009 a). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 4. února 2009, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=709&O=5>
- Stenografický záznam rozpravy k Vládnímu návrhu působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2010 – sněmovní tisk 869 (citováno jako Stenografický záznam, 2009 b). Praha: Poslanecká sněmovna PČR, 16. června 2009, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=869&O=5>
- The Alliance's Strategic Concept (1999). North Atlantic Treaty Organization, 24 April 1999, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm
- Vojská strategie České republiky (1999). Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1999.
- Vojská strategie České republiky (2002). Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2002.
- Vojská strategie České republiky (2004). Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2004.
- Vojská strategie České republiky (2008). Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2008.
- Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky (2006). Praha: Úřad vlády České republiky, 2006.

Literatura

- Angell, Norman (1911): *The Great illusion: A study of the relation of military power in nations to their economic and social advantage*. New York – London: G. P. Putnam's Sons, 1911.
- Bull, Hedley (1995): *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. Second edition. New York: Columbia University Press, 1995.
- Bureš, Oldřich – Dušková, Lenka (2007): Čeští vojáci a operace na udržení míru OSN. *Obrana a strategie*, číslo 2 (2007), s. 53–71.
- Burchill, Scott (2005): *The National Interest in International Relations Theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
- Carr, Edward H. (1991): *The Twenty Years Crisis*. London: Papermac, 1991.
- Doyle, Michael W. (1983 a): Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, part I. *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12 (Summer 1983), No. 3, s. 205–235.
- Doyle, Michael W. (1983 b): Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, part II. *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12 (Autumn 1983), No. 4, s. 323–353.
- Drulák, Petr a kolektiv (2008): *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.
- Drulák, Petr – Handl, Vladimír a kolektiv (2010): *Hledání českých zájmů: Vnitřní rozmanitost a vnější akceschopnost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010.
- Drulák, Petr – Horký, Ondřej a kolektiv (2010): *Hledání českých zájmů: Obchod, lidská práva a mezinárodní rozvoj*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010.
- Drulák, Petr – Střítecký, Vít a kolektiv (2010): *Hledání českých zájmů: Mezinárodní bezpečnost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010.
- Finnemore, Martha (2003): *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs about the Use of Force*. Ithaca – London: Cornell University Press, 2003.
- Gilpin, Robert (1981): *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
- Graber, Doris A. (1976): *Verbal Behavior and Politics*. Urbana – Chicago – London: University of Illinois Press, 1976.
- Hill, Christopher (2003): *The Changing Politics of Foreign Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003.
- Hynek, Nik – Střítecký, Vít (2010): Český diskurz o protiraketové obraně a národní zájem. *Mezinárodní vztahy*, ročník 45 (2010), číslo 1, s. 5–32.
- Ikenberry, G. John (2006): *Liberal Order and Imperial Ambition: Essays on American Power and International Order*. Cambridge – Malden: Polity Press, 2006.

- Ikenberry, G. John (2004): Liberalism and empire: Logics of order in the American unipolar age. *Review of International Studies*, Vol. 30 (2004), s. 609–630.
- Ishizuja, Katsumi (2005): Ireland and international peacekeeping operations 1960–2000: A study of Irish motivation. London: Frank Cass, 2005.
- Jakobsen, Peter Viggo (1996): National Interest, Humanitarianism or CNN: What Triggers UN Peace Enforcement after the Cold War? *Journal of Peace Research*, Vol. 33 (May 1996), No. 2, s. 205–215.
- Kant, Immanuel (2006): Toward perpetual peace and other writings on politics, peace and history. New Haven: Yale University Press, 2006.
- Kaufmann, Chaim D. – Pape, Robert A. (1999): Explaining Costly International Moral Action: Britain's Sixty-Year Campaign against the Atlantic Slave Trade. *International Organization*, Vol. 53 (Autumn 1999), No. 4, s. 631–668.
- Keohane, Robert O. (1984): After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton: Princeton University Press, 1984.
- Keohane, Robert O. – Nye, Joseph S. (1989): Power and Interdependence. Second edition. New York: Harper Collins Publishers, 1989.
- Lagon, Mark P. (1992): The International System and the Reagan Doctrine: Can Realism Explain Aid to 'Freedom Fighters'? *British Journal of Political Science*, Vol. 22 (January 1992), No. 1, s. 39–70.
- Legro, Jeffrey W. – Moravcsik, Andrew (1999): Is Anybody Still a Realist? *International Security*, Vol. 24 (Fall 1999), No. 2, s. 5–55.
- MacMillan, John (2004): Liberalism and the democratic peace. *Review of International Studies*, Vol. 30 (2004), s. 179–200.
- Mearsheimer, John J. (1990): Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War. *International Security*, Vol. 15 (Summer 1990), No. 1, s. 5–56.
- Meernik, James – Krueger, Eric L. – Poe, Steven C. (1998): Testing Models of U.S. Foreign Policy: Foreign Aid during and after the Cold War. *The Journal of Politics*, Vol. 60 (February 1998), No. 1, s. 63–85.
- Modelski, George (1987): Long Cycles in World Politics. Seattle: University of Washington Press, 1987.
- Morgenthau, Hans J. (1993): Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace [revised by Kenneth W. Thompson]. Boston: McGraw-Hill, 1993.
- Neack, Laura (1995): UN Peace-Keeping: In the Interest of Community or Self? *Journal of Peace Research*, Vol. 32 (May 1995), No. 2, s. 181–196.
- Nye, Joseph S. (2004): Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.
- Risse, Thomas (2002): U.S. Power in a Liberal Security Community. In: Ikenberry, G. John (ed.): *America Unrivaled: The Future of the Balance of Power*. Ithaca: Cornell University Press, 2002.
- Walt, Stephen M. (1987): The Origins of Alliances. Ithaca – London: Cornell University Press, 1987.
- Waltz, Kenneth N. (1990): Realist Thought and Neorealist Theory. *Journal of International Affairs*, Vol. 44 (Spring 1990), s. 21–37.
- Waltz, Kenneth (1979): Theory of International Politics. New York: McGraw-Hill, 1979.

Poznámka

Tato stať vznikla na základě juniorského badatelského grantového projektu Grantové agentury Akademie věd ČR č. KJB701040802, jíž by autor rád poděkoval za podporu. Díky patří rovněž redaktorům Mezinárodních vztahů a recenzentům za podnětné připomínky, které pomohly dotvořit finální verzi textu.

Příloha

Přehled argumentů používaných ve sněmovních rozpravách

Tabulka A: Rozpravy během roku 1999

- Vyslání vojenské nemocnice do operace NATO Společný strážce (*Stenografický záznam, 1999 a*).
- Vyslání vojenské nemocnice a transportního letounu na podporu mise NATO mimo území Jugoslávie (*Stenografický záznam, 1999 b*).
- Vyslání průzkumné rotý a transportního letounu do mise NATO Společný strážce (*Stenografický záznam, 1999 c*).
- Prodloužení působení AČR v misi SFOR v Bosně a Hercegovině a v operaci Společný strážce v Kosovu (*Stenografický záznam, 1999 d; Stenografický záznam, 1999 e*).

	Politicko- bezpeč- nostní zájmy	Pravidla a normy	Ekono- mické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spoje- necké závazky
Celkem (71)	9	15	5	24	–	18
<i>Zastánci (53)</i>	8	4	1	22	–	18
<i>Odpůrci (18)</i>	1	11	4	2	–	–
ČSSD (24)	3	3	–	9	–	9
ODS (14)	3	1	1	5	–	4
KSČM (18)	1	11	4	2	–	–
KDU-ČSL (8)	1	–	–	5	–	2
US-DEU (7)	1	–	–	3	–	3

Tabulka B: Rozpravy v letech 2002–2005

- Vyslání vojenské nemocnice do Afghánistánu v rámci mise ISAF (*Stenografický záznam, 2002 a*).
- Návrh na budoucí účast AČR v misích v zahraničí (*Stenografický záznam, 2002 b*).
- Uspořádání vztahující se k situaci v Iráku (*Stenografický záznam, 2003 a*).
- Plány na vyslání v roce 2004 (*Stenografický záznam, 2003 b*).
- Vyslání do misí Trvalá svoboda a ISAF v Afghánistánu (*Stenografický záznam, 2004*).
- Rozšíření kontingentu AČR v Iráku v roce 2005 (*Stenografický záznam, 2005 a*).
- Plány na vyslání v roce 2006 (*Stenografický záznam, 2005 b*).

	Politicko- bezpeč- nostní zájmy	Pravidla a normy	Ekono- mické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spoje- necké závazky
Celkem (99)	18	29	8	24	2	18
<i>Zastánci (70)</i>	<i>17</i>	<i>16</i>	<i>3</i>	<i>15</i>	<i>2</i>	<i>17</i>
<i>Odpůrci (29)</i>	<i>1</i>	<i>13</i>	<i>5</i>	<i>9</i>	–	<i>1</i>
ČSSD (33)	7	10	2	7	–	7
ODS (13)	3	2	2	3	–	3
KSČM (25)	1	12	4	7	–	1
KDU-ČSL (22)	4	4	–	6	2	6
US-DEU (6)	3	1	–	1	–	1

Tabulka C: Rozpravy v letech 2006–2009

- Vyslání speciální jednotky do operace Trvalá svoboda v Afghánistánu (*Stenografický záznam, 2006*).
- Plány na vyslání v roce 2008 (*Stenografický záznam, 2007*).
- Vyslání jednotky speciálních sil do operace Trvalá svoboda v Afghánistánu (*Stenografický záznam, 2008 a*).
- Plány na vyslání v roce 2009 (*Stenografický záznam, 2008 b*).
- Plány na vyslání v roce 2009 – druhý pokus (*Stenografický záznam, 2009 a*).
- Plány na vyslání v roce 2010 (*Stenografický záznam, 2009 b*).

	Politicko- bezpeč- nostní zájmy	Pravidla a normy	Ekono- mické zájmy	Hodnoty	Vnitřní aktéři	Spoje- necké závazky
Celkem (38)	15	4	1	5	1	12
<i>Zastánci (29)</i>	<i>12</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>11</i>
<i>Odpůrci (9)</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	–	<i>3</i>	–	<i>1</i>
ODS (7)	4	–	1	–	–	2
ČSSD (6)	1	–	–	1	–	4
KSČM (7)	3	2	–	2	–	–
KDU-ČSL (15)	6	1	–	2	1	5
US-DEU (2)	–	1	–	–	–	1
Nezávislý (1)	1	–	–	–	–	–